

Handläggare
Sigrún Andersdóttir
Telefon: 08-508 25 119
Anette Brännkärr
Telefon: 08-508 250 70**Till**
Socialnämnden
2017-09-19

Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling (Ds 2017-37)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Gillis Hammar
FörvaltningschefPeter Svensson
Administrativ chef

Sammanfattning

Den särskilda utredaren, rådmannen Maria Hellberg lämnade den 2 juni 2017 promemorian *Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling* till regeringen. Utredaren föreslår inga ändringar av de grundläggande bestämmelserna för rätten att ta del av allmänna handlingar, men föreslår två mindre förändringar i regleringen av hanteringen av framställningar om utlämnande av allmän handling.

Socialförvaltningen välkomnar promemorian och anser att det är bra att frågan om hantering av frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar har fått en gedigen genomlysning. Förvaltningen ställer sig också till övervägande del positiv till de förslag som läggs fram i promemorian. Förslaget om överklagande av avgift för elektroniska kopior bör dock enligt förvaltningens tolkning endast gälla för statliga myndigheter. Förvaltningen anser att det vore bra om riktlinjer för möjligheten att ta ut avgift för elektroniska kopior skulle läggas till i stadens regler för avgifter för allmänna handlingar, Kfs 96-25. I denna reglering skulle det också med fördel kunna förtydligas hur stadens beslut om avgifter för kopior av allmänna handlingar ska överklagas, för att försäkra sig om att stadens förvaltningar och bolag har en samsyn kring detta.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har lämnat promemorian *Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling* (Ds 2017:37) till socialnämnden för yttrande. Remisstiden sträcker sig till den 2 oktober 2017.

Ärendet har även remitterats till Enskede-Årsta-Vantörs och Östermalms stadsdelsnämnder, stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, kulturnämnden (stadsarkivet) och stadsbyggnadsnämnden.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom administrativa avdelningen. Ärendet behandlas på förvaltningsgruppens möte den 13 september 2017.

Ärendet

I april 2016 gavs en särskild utredare, rådmannen Maria Hellberg, i uppdrag av regeringen att undersöka och redovisa förekomsten hos myndigheterna av frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling. I utredarens uppdrag ingick att undersöka och redovisa hur berörda myndigheter i dagsläget hanterar denna typ av framställningar samt vilka konsekvenser de får för fullgörandet av myndighetens övriga uppgifter. Uppdraget innebar även att föreslå lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att möta de utmaningar som myndigheter kan ställas inför i handläggningen av den här typen av ärenden.

Bakgrunden till uppdraget var bland annat Riksdagens ombudsmäns (JO:s) kritik mot Kalmar kommun för ett principbeslut som kommunen hade fattat om att inte handlägga framställningar om utlämnande av allmän handling från en viss person, och mot kommunens åtgärd att därefter avstå från att pröva samma persons begäran om att få ta del av allmänna handlingar hos kommunen. Av JO:s redovisning av ärendet framgår att bakgrunden till principbeslutet var att det under ett par års tid hade kommit in ett mycket stort antal skrivelser och förfrågningar, samt framställningar om utlämnande av allmän handling, från en och samma person till Kalmar kommun.

Maria Hellberg lämnade den 2 juni 2017 promemorian *Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling* till regeringen. I promemorian går utredaren igenom gällande bestämmelser som reglerar handläggning av ärenden om

utlämnande av allmän handling, samt de möjligheter som befintligt regelverk ger att hantera frekventa och omfattande framställningar.

Utredaren presenterar vidare en lägesbeskrivning av hur vanligt förekommande frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling är hos myndigheterna samt hur de hanteras, utifrån en enkät som skickades ut till landets samtliga myndigheter. Enkätundersökningen visade att frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar generellt inte innebär omfattande svårigheter för myndigheterna. För en del myndigheter kan handläggning av dessa ärenden dock ta en ansevärd tid i anspråk. Myndigheterna har olika rutiner för att hantera dessa ärenden, liksom för hantering av avgifter för kopior. Särskilt skiljer sig rutinerna åt för uttagande av avgifter för elektroniska kopior på allmänna handlingar.

Utredaren har sammanställt myndigheternas svar till en samling hanteringstips, för hur myndigheterna kan förbättra sin hantering av dessa ärenden inom ramen för befintlig reglering. Bland annat tas här upp att skapa riktlinjer för hur frekventa och omfattande framställningar om utlämnande av allmänna handlingar ska handläggas, att publicera vanligt efterfrågade handlingar på myndighetens hemsida samt att inom myndigheten fatta beslut kring om och i så fall vilken avgift som ska tas ut för elektroniska kopior av allmänna handlingar.

Utredarens förslag

Utredaren föreslår inga ändringar av de grundläggande bestämmelserna för rätten att ta del av allmänna handlingar. Inga begränsningar i hur ofta eller i vilken omfattning en person kan begära utlämnande av allmänna handlingar föreslås. Utredaren föreslår dock två mindre förändringar i regleringen av hanteringen av framställningar om utlämnande av allmän handling.

För det första föreslås en möjlighet för myndigheter att i vissa fall begära förskottsbetalning för avgiften för kopior vid utlämnande av allmän handling. Det förekommer att föreskrivna avgifter för kopior av allmänna handlingar inte betalas. I syfte att säkerställa att så sker föreslås att myndigheter, om det finns särskilda skäl i det enskilda fallet, ska kunna kräva att en sökande betalar hela eller del av föreskriven avgift i förskott. Ett sådant särskilt skäl kan vara att den enskilde frekvent har begärt tillgång till kopior av allmänna handlingar men tidigare inte betalat föreskriven avgift.

För det andra föreslås att reglerna i avgiftsförordningen om överklagande av avgift för kopia av allmän handling även ska omfatta elektroniska kopior. Detta skulle innebära att beslut om avgift för elektroniska kopior av allmänna handlingar – för statliga myndigheter som omfattas av avgiftsförordningen – ska överklagas till Skatteverket.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen välkomnar promemorian och anser att det är bra att frågan om hantering av frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar har fått en gedigen genomlysning. Även om enkätundersökningen inom ramen för utredningen visade att dessa ärenden inte generellt verkar vara ett stort problem för myndigheterna så finns det betydande undantag, med myndigheter för vilka dessa ärenden upptagit så mycket resurser att det inneburit störningar i myndighetens huvudsakliga verksamhet. Det är därför bra att utredningen går igenom både gällande rätt och de sätt som dessa ärenden kan hanteras inom ramen för denna, liksom överväger möjliga lagändringar. Att utredaren genom enkäten fått in många kloka rutiner och tips för hantering av utlämnandearärenden och sammanställt dessa gör också att promemorian i denna del fyller funktionen av en handbok. Detta ser förvaltningen mycket positivt på och bedömer att vi kommer att kunna ha nytta av tipsen och erfarenheterna i vår verksamhet.

Förvaltningen anser vidare att det är bra att utredaren inte föreslår inskränkningar i rätten att begära ut allmänna handlingar. Offentlighetsprincipen med rätten till insyn i de offentliga myndigheternas verksamheter är en central demokratisk princip. Inskränkningar i hur ofta eller i vilken omfattning allmänheten kan begära ut handlingar skulle försvaga denna rätt till insyn.

Utredningens förslag

De förslag som utredaren lägger fram – att införa en möjlighet för myndigheter att i vissa fall begära förskottsbetalning för avgifter för kopior på allmänna handlingar samt förtydligandet av hur prissättningen av elektroniska kopior ska överklagas – ställer sig förvaltningen till övervägande del positivt till.

I och med att det förekommer att enskilda inte betalar in avgiften för kopior av allmänna handlingar anser förvaltningen att det finns grund för förslaget om möjlighet att i vissa fall kräva förskottsbetalning. Denna möjlighet skulle fungera som ett

ytterligare verktyg för myndigheter att utan avkall på rätten att begära ut handlingar hantera vissa fall av frekventa och omfattande ärenden.

När det gäller det andra förslaget om överklagande av avgift för elektroniska kopior av allmän handling anser förvaltningen att det ur rättssäkerhetssynpunkt är bra att förtydliga att denna prissättning ska överklagas på samma sätt som för papperskopior. Dock bör denna regel enligt förvaltningens tolkning endast gälla för statliga myndigheter, då förslaget avser en ändring av Prissättningsförordningen (1992:191). För kommuner torde det även i fortsättning vara överklagande enligt förvaltningslagen till förvaltningsdomstol som gäller, för beslut om avgifter för kopior i elektronisk form, så väl som i pappersform. Förvaltningen skulle gärna se ett förtydligande inom staden för vad som gäller angående överklagande av prissättning för elektroniska dokument, i de fall detta tillämpas.

Förvaltningen ställer sig vidare något tveksam till att den enskilde innan hen kan överklaga beslut om avgift för kopior av allmän handling först måste betala in hela avgiften. I och med att regleringen av prissättning för elektroniska dokument är så begränsad torde risken för en orimlig prissättning för dessa kopior just nu vara större än för papperskopior. Detta kan innebära en risk för att enskilda hamnar i en situation där hen måste betala en ogrundat hög avgift innan det går att överklaga beslutet.

Den otydlighet som finns i dag kring avgifter för elektroniska kopior av allmänna handlingar gör att myndigheter själva i stor utsträckning kan avgöra om de ska ta en avgift och hur avgiftens storlek ska räknas ut. Förvaltningen anser att det vore bra om en framtida statlig utredning redogjorde för vilka grunder och resonemang som är giltiga för att beräkna en eventuell avgift. Som det är nu kan man anta att det inte är helt lätt för allmänheten att själva bedöma om en avgift är skälig eller inte.

Reglering inom staden

Socialförvaltningen begär i dagsläget inte ut avgifter för utlämnande av elektroniska kopior av allmänna handlingar, och anser att det saknas förutsättningar för att ta ut sådana avgifter så länge inte kommunfullmäktige fattat ett principiellt beslut om detta.

Förvaltningen anser att det vore bra om riktlinjer för möjligheten att ta ut avgift för elektroniska kopior skulle läggas till i stadens regler

för avgifter för allmänna handlingar, Kfs 96-25. I denna reglering för staden skulle det också med fördel kunna förtydligas hur beslut om avgifter för kopior av allmänna handlingar ska överklagas, för att försäkra sig om att stadens förvaltningar och bolag har en samsyn kring detta.

Bilagor

1. Remiss av promemorian ”Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling (Ds 2017:37)”.